افغانستان ـــ تاجکستان ـــ پاکستان

د سرحدي اوبو ورکشاپ

له لېرې واتن څخه د زده کړې اووم ماډيول

د سرحدي منابعومديريت

د اوبو د بهير مديريت

- د سيند د اوبو بهيرباید داسې مديريت او په سمه توګه تنظيم (channel) شي چې بيلابيل اړخونه (stakeholders) ورڅخه ګټه واخلي.

۱۰۷ جدول: هغه ستونزې چې د هايدورلوجيکي اندازه ګيرى له نشتوالي څخه راپورته کېږي په لاندې ډول يې کار مشکل او يا ناممکن کړي (after Smakhtin and Wichelns, n.d.) :

1. په هايدرولوجيکي رژيم باندې د اقليمی بدلونونو د اغيزو څارنه.
2. په هايدرولوجيکي رژيم باندې د توافق د سنجولو او ارزوني ډيزاين، د اقليم د بدلون د تاثير لاندې راتلل.
3. د اوبو او حفظ الصحې په هکله د ملګروملتونو د زر کلني دورې انکشافي اهداف پوره کول، چې کوچني کليو ته د اوبو برابرول اصلاح اوسمون ومومي.
4. د اوبيز چاپيرياڵ ساتنه د چاپيرياڵ د بهيرعادت په سمه توګه تطبيقول دي.
5. د اوبو د شخړو يا اوبو د وېش لاسليک پرځای چې پلی کول يې ناممکن دي د Trans boundary د اوبومديريت.
6. دنړيوال هايدرولوجيکي ماډيولونو په دقت اصلاح کول او د هغوسيمو لپاره ډآټا برابرول چې ډيټا يې کمزورې ده، چې دا هم د انساني کومکونو له يوې برخې څخه ګڼل کېږي.

۲،۷جـــــــدول: په مرکزی او جنوبي اسيا کې د هايدرولوجيـــــکي اندازه ګيريو د کمزورې بنې دلايل (.after Smakhtin and Wichelns, n.d)

1. د ميتورولوژيکي اوهايدرولوجيکي ډيټا د راټولولو په ګټه عام ولس اوسياستمداران نه پوهيږی .
2. د ميتورولوژيکي اوهايدرولوجيکي ډيټا راټولول ګټې د تولو هغو کسانو پواسطه چې ډيټا د راټولولو او زېرمه کولو مسؤليت په غاړه لري ، منفي ګڼل کېږي ، ځکه چې دوی فکرکوي، چې هغه د موجودي بنسټيز کار دی اوعلمي هڅونه نلري.

3. ددې ډيټا عمده کمزوري داده، چې دهغې لپاره بودجه نشته ، ځکه چې تمويلوونکي نور اوليتونه لري.
4. د روزل شوي کارمندانونه شتون ، او د روزنې لپاره د منابعونه موجوديت اوکم معاش .
5. له بده مرغه ډيټا د راټولولو د نوي ميتودونو توانايي د اندازې څخه زياته اټکل شوې ده، چې د عنعنوي ميتودونو ځای ونيسي.
6. د موجوده ډيټا د شريکولو تعريف شوی ميکانيزم نشته.
7. د اندازه کولو وړ هدفونه هم نشته.
8. هايدرولوجکي ډيټا ته د امنيتي مسالي په توګه کتل کيږي، د همدې امله خورا مهه ده او په علمي توګه د خلکو د ګټو لپاره ورڅخه بايد ګټه و انه خيستل شي.
9. د مالوماتو د شريکولو لپاره ډيره کمه هڅونه موجوده ده.

- تر هغه ځايه چې امکان ولري، پاسنی برخه د سيند ابګير (Water Shed) بايد د اوبو له ناسم مديريت (aquifer miss management) د ځنګلونو له منځه وړلو ، د اندازې څخه د زياتي څرېدني، له اندازې څخه د زياتي پمپ کولو او داسي نورو څخه وسائل شي(۷,۲ جدول)
- په واقعيت کې ۲۱ پيړۍ کې هر پرمختيايي ننګونه زياته پاملرنه غواړي ، چې د اوبومنابعو ، دخوړو مصؤنيت ،دچټکي ښاري کېدني تظيمول ،انرژی مصؤنيت، دچاپيريال ساتني او د اقليم بدلون سره توافق يې مثالونه دی. (جدول ۵,۷)

۵،۷ جدول :عنوانونه د معلوماتو منابع او د هغه مرستې چې د پاليسي جوړوونکو سره سرته رسيږي د اوبو او دSEEA په هڅوکې چې د ملګروملتونو په واسطه سر ته رسيږي راغلي دي، چې روښونه، مفاهيم او د هغه تعريفونه هم آهنګ کړي، چې په هر ځای کې اوبو له برابرولو سره سروکار لري (ملګروملتونه 2013)

1. په چاپيريال کې د اوبو د منابعو زېرمه او بهير
2. هغه فشار چې په چاپيريال باندې د اقتصاد له پلوه د اوبو د تصفيې او او د مواد و دفع کولو په پايله کي فاضل آب ور زياتيږي او چاپيريال ته داخليږي يا له فاضل آب څخه ليری کيږي.
3. د اوبو برابرول او له هغې څخه کته اخيستنه. د توليد په پروسه او د کورنی پواسطه دعامل Input
4. په اقتصاد کې له اوبو څخه بيا ګته اخيستنه .
5. د اوبو د را ټولولو، تصفيې وېش او اوبو ته رسيدګی او همدارنګه د هغه خدماتو لګښت چې د ګټه اخيستونکي پواسطه کيږي.
6. د دې لګښتونو تغير چې څوک بايد د اوبو د برابرولو لګښت ورکړی .
7. تصفيه شوي اوبو ته د لاسرسي د اجازې لګښت ورکول يا د پريمنځلو لپاره ګته اخيستنه چې فاضل آب انتقال کړی .
8. د محاسبې پر وخت د اوبو زېرمه کول، د هايدراليک په زيربنا باندی پانګونه .
9. د اوبومنابع په اغېزمن ډول تخصيصول.
10. د اوبو اغېزمنتوب اصلاح کول .

11. د ګټې اخيستنې په ټولوبر خوکې د اوبو د مديريت په اغېزو پوهېدل .
12. په زيربنا کې پانګه اچونه، پيسوته زيات ارزښت ورکول دي.
13. ګټې اخيستنې ته د اوبو برابرول او له هغې څخه ګټه اخيستنه وصل کړي.
14. د معلوماتو معياري برابرول، چې د بېلابيلو منابعو څخه معلوماتونه همغږي اومتوازن کړي، چې د بېلابېلو اړخونو د منلووړ وي او له هغې څخه د شاخصونو د ريښې د پيدا کولو لپاره ګټه واخيستل شي.
15. په تصميم نيولو کې بېلابېل اړخونه شامل کړي.

- له ځينې ګاونډی هيوادونوسره په ګډه هايدرولوجی فعاليتونه دافغانستان لپاره وړانديزکېږي (۳۰۷،۴۰۷ جدول)

۳،۷ جدول: وړانديز کيږي، چې د هايدرلوژي ګډ فعاليتونه د افغانستان او تاجکستان ترمنځ سرته ورسيږي او ډيټا يې شريکه شي (After omar,2103).

1. د حقايقو شيټونه راټول کړئ، دهايدرولوجی او ډيټا د انتقال وسايل لست کړئ، د هايدرولوجيکي سټيشن موقعيت اووضع بيان کړئ او د عصري کولو اړتياوې او د هغې له مخې پلانونه جوړکړئ (تمرکزباید د پنځ د سيند په نږيواله پوله وي).
2. د تماس نقطې جوړې کړئ د طرزالعمل اوموافقتنامې موده چې دهغې له مخې هايدرولوجيکي ډيټا شريکه او تبادله شي. دغه تبادله او شريکول بايد منظمه وي د سيلابونو او پيش ګويې ډيټا اوتاريخي معلومات بايد موجود وي .
3. په شيرخان بندرکې به هغه پل کې چې د پنج د سيند له پاسه جوړشوي دي، د نوي اتوماتيک هايدرولوجيکي سټيشن نصبولو لپاره د اسانتياو برابرول.
4. هڅه وکړئ چې ډيټا تبادله او امتحان کړئ.
5. د نوی هايدرولوجيکي سټيشن دجوړولو لپاره ملاتړکتلايز کول.
6. د واورې د پوښښ د څارنې په تيره بيا له ۲۰۰۰ تر ۴۵۰۰ لوړوالی لړی کې وسايل نصبول، چې له عمومي روش څخه کار واخلي او ډيټا راټوله او تياره کړي.
7. په ګډه د يخچالونو سروی او ارزونه سرته رسول چې ډيټا راټوله او تياره کړي.

۴،۷ جدول: په ګډه د چاپيريال فعاليتونه سرته رسول وړانديزکيږي، چې دغه فعاليتونه د افغانستان اوتاجکستان ترمنځ شريک شي (after omar 2013).

1. د اقليمی بدلون د اغېزو کمښت، توافق او مقاومت لوړولو په هکله په ملي کچه د اړيکو او فعاليتونو لپاره د تجربې او ډيټا تبادله

2. د کرنېزو میتورولوژیکي خدماتو په باره کې د تجربې او ډیټا تبادله اومخکې له مخکې خبرداری په هکله ګډ کار او د اقلیمي آروند پېښو افراطي کمښت لکه د ملخ یرغل، وچکالي اوسیلابونه
3. پولي ته نږدې سیمې دساتل شوي ساحې، جبو (wetland) د مهاجرو نوعو د استوګنې ځایونه او ایکالوژیکي دهلیزونه، حیاتي نړیوال تنوع محافظت او څارنې په هکله ګډ کار کول
4. د اموسیند په پاسنۍ حوزه کې د جنټکي منابعواو د مهمو ایکو سیستمونو خدماتو نقشته کول
5. په ځنګلونو کې د ډېرو سیمو بدلول او د دوهم ځل لپاره د یوې سیمې په ځنګل بدلولو پرګرامونه او په دومداره توګه د ځمکې مدیریت د سم کار مستند کول او د هغې تکرارول
6. د پنج/ امو په حوزه کې په ګډه سره د چاپیریال د کیفیت او د چاپیریال د بنې سروی او ارزونه، په ارزونه کې له یو ډول چاپیریال شاخصونو اولومړیتوبونو څخه ګټه اخېستنه.
7. د چاپیریال د ګزارش په هلکه د کاري ظرفیت لوړول او روزنه او د چاپیریال په هکله د معلوماتي سیستم شریکول.
8. د ولسي پوهاوي په هکله په ګډه کار کول، د بریالۍ کیسې او ښې عنعنې پیاوړي کول او زده کوونکو ته روزنه.

- د اوبو دتوازن دمحاسبې پرمختللي سیستمونه ، اوس شته چې دګټې اخیستنې په وخت کې د اوبو راتګ او وتل په سمه توګه اندازه اومحاسبه کړي ، چې د اوبو زیات اغیزمنتوب لاس ته راشي (۶،۷ او۷،۷ جدولونه)

۶،۷ جدول: د اوبو تعریفونه او داوبو محاسبه + او په نورو ځایونو کې چې په الفبا په ګوته شوي دي او داوبو زون ته د رسېدو له مخې نه دي ترتیب شوي.(after Karimi et al., 2013a)

موجودې اوبه یا هغه اوبه چې لاس ته راتلای شي (Available water): د استفادې وړ اوبو څخه دي، چې د ریزرف شوي اوبو جریان او د اوبو هغه جریان منفي شي، هغه اوبه دي چې د حوزې په ساحه کې ورڅخه ګټه اخیستلای شي.

له اوبو څخه ګټوره ګټه اخیسته (Beneficial use): د اوبو څخه معقوله ګټه استفاده دې ته وایي، چې له اوبو څخه په ګټه اخیستنه کې د اصراف مخه ونیول شي، لکه له اوبو څخه په کورنیو، حیواناتو، صنعت، تجارت، اوبو لګولو، کانونو، وحشي ژویو، تفریحګاه، د اور په مړ کولو، له خاورو او دوړو څخه د مخنیوي او د انرژۍ په تولید کې ګټه واخیستل شي.

په ساتل شوي ډول له ځمکې څخه ګټه اخیستنه (Conserved land use): له چاپیریال څخه داسې ګټه اخیستنه چې په هغې کې چاپیریالي او ایکوسیستمونو طبیعي شرایط په پام کې نیول شوي وي. له سمندر څخه ساتنه هم په دې کې شامله ده.

د اوبو له منځه تلل یا تخلیه کېدل (Depleted water): له يوې منظرې څخه ټول تبخير او تعرق + د استفاده شوي اوبو جريان (له اوبو څخه تنظيم شوي ګټه اخيستنه + په ځمکه کې د اوبو ننوتل).

د ګټې اخيستنې (بهر برداری) وړ اوبه(Exploitable water): د سیند اوبه زېرمه شوې اوبه، د جهيل اوبه او د ځمکې لاندې اوبه، چې د کار وړلو یا اخيستلو لپاره، یا د کار اخيستلو قابليت ولري او د ریزرف شوې اوبو جريان، چې ورڅخه استفاده وشي، د ګټې اخيستنې وړ اوبه ګڼل کېږي.

د اوبو حوزې ته د ناسوچه اوبو جريان (Gross inflow): ټولې هغه اوبه چې د اوبو حوزې ته جريان لري، چې په هغې کې اورښت + د اوبو هر ډول جريان چې د ځمکې له سطحې څخه یا د ځمکې له لاندې منابعو څخه جريان لري، د اوبو حوزې ته د ناسوچه اوبو جريان ګڼل کېږي.

د منظرې څخه د اوبو تبخير او تعرق(Landscape ET): هغه چې په مستقيم ډول د اوبو له طبيعي دوران څخه، د مصنوعي عرضې پرته، تبخير او تعرق کيږي.

په منظم ډول له اوبو څخه ګټه اخيستنه (Managed water use): د هغې منظرې عناصر ښيي، چې د ګټې اخيستل شويو اوبو له جريان څخه، خپلې اوبه لاس ته راوړي.

په اصلاح شوي ډول له ځمکې څخه ګټه اخيستنه (Modified land use): د ځمکې له منابع څخه ډېره ګټه اخيستنه، دې ته وايي، چې بومي نباتات تعويض کړو.

دريايی حوزې ته د سوچه اوبو جريان (Net inflow): په ذخيره کې‌په اصلاحاتو وروسته (ΔS)، چې له منظرې څخه د اوبو تبخير او تعرق او د بهره برداری وړ اوبه وښيي، ګڼل کيږي.

غيرې ګټورې اوبه (Non-beneficial water): له اوبو څخه په ګټې اخيستنې کې اصراف، د زياتې اوبو لګولو په پايله کې جبه کيدنه، په هغه ځای کې چې قطره اوبه لګول ښه کار کوي، ځمکه غړوبه شي او اوبه د تبخير په واسطه ضايع شي، غيرې ګټورې اوبه ګڼل کېږي.

له اوبيزې حوزې څخه د غير قابل استفادي اوبو جريان (Non-Utilizable outflow): له سيلاب څخه مخکې او وروسته د بيکاره اوبو څخه ګټه اخيستنه، هغه وخت منځته راځي، چې اضافي اوبه يوه پراخه ساحه د ګوابښ لاندې راولي او تخليې ته اړه ولري.

له اوبيزې حوزې څخه د اوبو وتل (Outflow water): د ځمکې د مخ روانې او يا د ځمکې لاندې اوبه، له اوبيزې حوزې څخه وځي، د اوبو وتل ګڼل کېږي.

د ريزف شويو اوبو جريان (Reserved outflow): هغې اوبو ته ويل کيږي، چې د مخکينيو ژمنو له مخې، د اوبو د ټاکلي جريان له مخې پوره کيدای شي، د مثال په ډول د بيريو د تګ او راتګ لپاره، د چاپيريالي ساتنې لپاره په ټاکې اندازه اوبو ته اړتيا ده، نو بايد په هماغه اندازه وساتل شي.

د استفاده شویو اوبو جریان (Utilized flow): د موجودو او لاسرسی وړ اوبه دي، چې د بیلابیلې ګټې اخیستنې پواسطه، تخلیه شي.

له اوبیزې حوزې څخه د استفادې وړ اوبو جریان (Utilizable outflow): هغه اوبه چې د منابعو د انکشاف لپاره موجودې وي.

له استفاده شوي ځمکې څخه ګټه اخیستنه (Utilized land use): په ټیټه یا متوسطه سویه له منابعو څخه ګټه اخیستنه لکه د سوانا ځنګلونو، له ځنګلي سیمي او مختلفو څرځایونو څخه ګټه اخیستنه.

۷,۷ : له ځمکي څخه د ګټی اخیستنې هغه کټګوري چې د مدیریت لپاره ورته ځانګړتیاوې لري.
(after Karimi et al., 2013)

له ځمکې څخه ګټه اخیستنه			اوبه
ساتل شوی	ګټه اخیستل شوی	تغیرشوی	تنظیم شوی
ریزف ملی پارکونه ساتل شوی – یوی خواته اینبودل یخچالونه ساحلی ساتل شوی سیمي	ترلی طبیعی ځنګلونه استوایي بارانی ځنګل پرانیستي طبیعي ځنګلونه لرګین سوانا پراکنده سوانا دبوتوځمکه طبیعی خړ ځایونه دبنتی غرونه دبری سیلابی میدانونه د جذر او مد هموارې ځپې شاړې ځمکې بیکاره ځمکې Moore Field جبه او باطلاقونه بیګانه یرغل کوونکي نوعی دایمی کنګلونه	دپلانتیشن ونی للمی اوبارانی څرځایونه للمی محصولات للمي پارکونه شاړه ځمکه دښاری زبالی دتخلیه کولو ځای واحه، Wadis دسرکونو- کربنه ښاری حومه	اوبه شوی خړ ځای اوبه شوی حاصلات اوبه شوي میوې Irrigated biofuels کرین هوز اوبیزه کرنه Aquaculture استوګنځایونو صنعتی ساحه اوبه شوی پارکونه تنظیم شوی جبي د اوبولاندي شوی ساحه کانونه دتبخیر ډندونه دفضل آب پاکول دبرېښنافابریکه

● د اوبومحاسبې يو ميتود دادی؛ چې د اوبو داستعمال بيلابيل ځايونه محاسبه کړی اودهغې بيلابيل فعاليتونه (blue water gray water , green water) دمفکوری له مخې بيان کړي(۱۰۷ او ۲،۷ شکل)

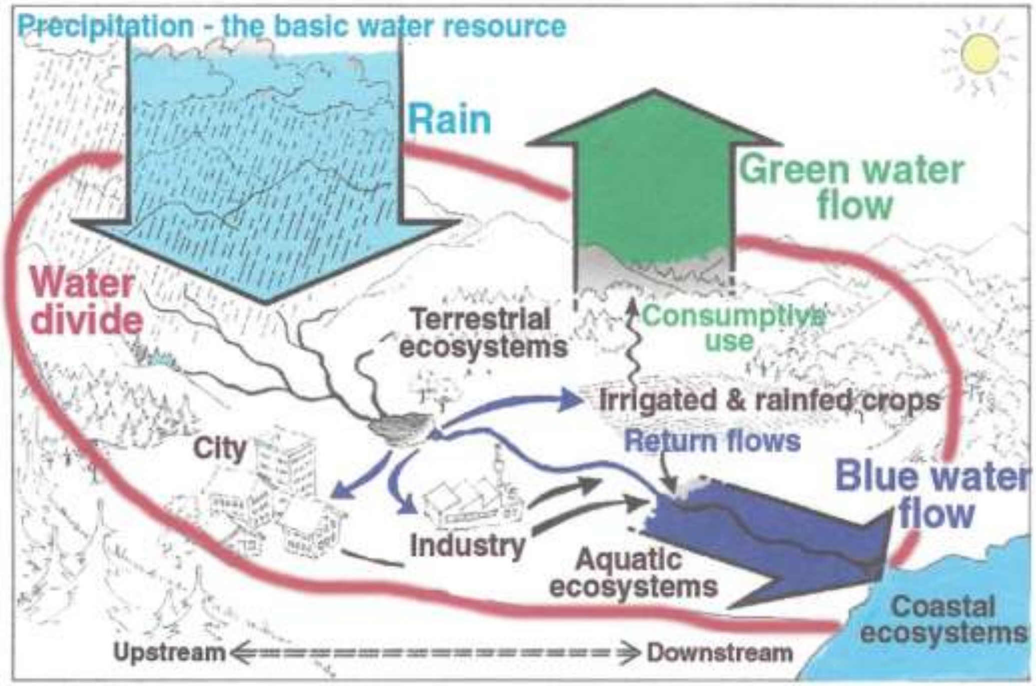

۱،۷ شکل: د سيند په حوزه کې د شنو اوبو(Green) ، آبی (blue), او خړو (gray) اوبو بهير conceptional cartoon model په يوه ساحه کې اوربنت (لوی ، روښانه آبی تير) د آبي اوبو بهير او ښار، صنايعو، کرنې اوسيند ته اوبه برابروي(after Falkenmark and Lannerstadt, 2005) . ددې آبی اوبو BWF يو ه برخه د نباتاتو د توليد لپاره لګول کيږي، چې يوه اندازه د پاڼو له خولو څخه اوله اوبو څخه تبخير (green water) يا د تبخير جريان، چې د مصرف لپاره ورڅخه ګټه اخستل کيږي . د gray اوبو بهير د ککړو اوبو بيرته راګرځيدونکي بهيرګڼل کيږي، هغه اوبه چې بيرته ګرځي، بايد پاکې شي.

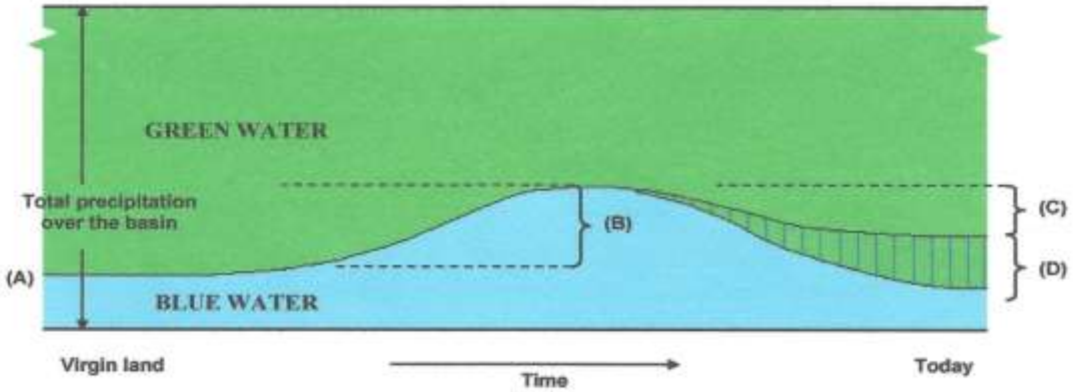

۲،۷: شکل د green اوblue د اوبو بهيرپه نړی کې په تيرو ۱۰۰۰۰ کلونو کې د نړې سيندونوحوزی بدله کړې ده (After Flakenarked lannerstadt 2005) په کېڼ اړخ کې دنړې دسيندونو حوزه بدله کړې ده. د کيڼ اړخ الف: له هغه ځمکې پيليږي، چې په لرغوني زمانه کې کله چې انسانانو د ځپل چاپيريال په کنټرول پيل وکړ. ب: په ټوله نړی کې ځنګلونوڅخه پاکول

ښيي کله چي انسانانو په پراخه پيمانه کرنه پيل کړه. ج: هغه وخت دی چي کله په محصولاتو اوکرنه کي په مضاعف ډول اصلاحات راغلل چي دهغي په پايله کي دblue اوبو بهير هغه وخت کم شو چي د نباتاتو وده زياته شوه. د: د تغيرکرښه sheding line هغه وخت رامنځ ته شوه، چي له اوبو څخه د کټي اخستني مصرف زيات شو او له سيند او ځمکي لاندي اوبو څخه د اوبو لګول زيات شول او په همدي ډول د اوبو زېرموڅخه تبخير هم زيات شو (diagram is not do scale).

- د اوبومحاسبه جمع (Water accounting plus) سيستم په لوړه سويه د ټولو اوبو محاسبه ، دټولو اوبو موقعيتونه ، په هيواد کي د اوبو پروسه چي په لومړی ځل د water resource base sheet کي وړاندي شوه د هغي له مخي بيلابيل ډول آبي اوبه (Blue water) دهرو اوبو دکال لپاره اندازه کيږي (۳،۷ او۸،۷ شکل).

Resource base sheet

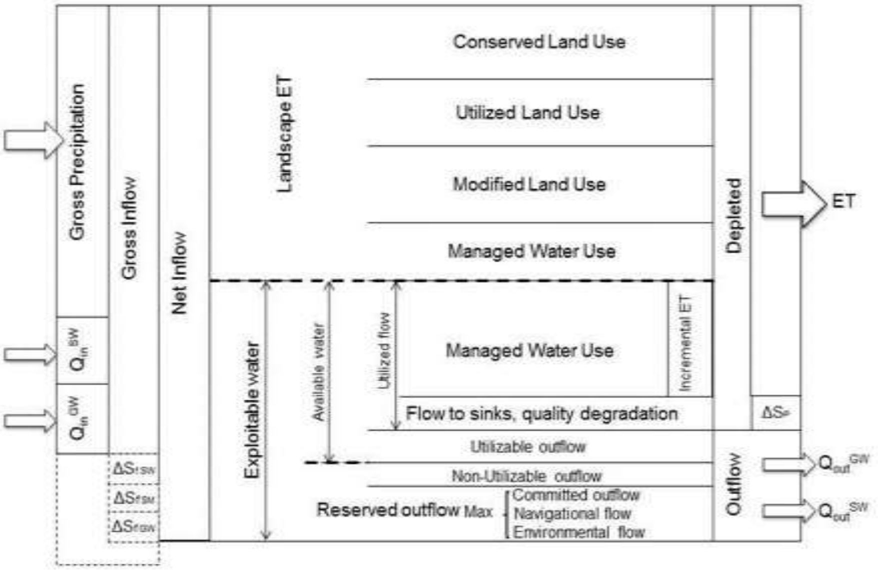

Indicators	Definition
Exploitable water fraction	Explitable water divded by the net inflow
Storage change fraction	Fresh water storage change divided by exploitable water
Available water fraction	Available water divided by exploitable water
Basin closure fraction	Utilized flow divided by available water
Reserved flow fraction	Reserved outflows divided by the total outflow

۳،۷ شکل: the resource base sheet په دياګرام کي د يوي برنامي په توګه ښودل شوي دی، چي د اوبو د حجم په هکله معلومات برابروي داخل ته د اوبو بهير دياګرام په کيڼ اړخ کي ، منځنی برخه په ځانګړي حوزه کي داوبو کمښت ځرنګوالی او پروسي ښيي او په ښي اړخ کي له اوبو څخه د ناوړی کټي اخستني او د اوبو د بهير ګزارش د لنډيز په هکله معلومات وړاندي کوي((after karimi et of 2013

۸،۷ جدول : بيلابيلو شيټو نو لپاره دکار دسرته رسولو شاخصونه (after Karimi et al., 2013)

د اوبو د محاسبي سستيم

هغه شیټ چې اساس يې منابع دي:

د ګټې اخيستنې (بهر برداریٔ) وړ اوبه کسر = د ګټې اخيستنې (بهر برداریٔ) وړ اوبه / اوبېزې حوزې ته د سوچه اوبو جريان

په زېرمه کې بدلونکسر = ΔS_{fw} / د ګټې اخيستنې (بهر برداریٔ) وړ اوبه

موجودې اوبه = موجودې اوبه / د ګټې اخيستنې (بهر برداریٔ) وړ اوبه

د حوزې تړل = د استفاده شويو اوبو جريان / موجودې اوبه

د ريزف شويو اوبو جريان کسر = جريان آب ريزرف شده / $Q_{out}^{SW} + Q_{out}^{GW}$

تبخير او تعرق شيټ:

تعرق = T / تبخير او تعرق

له اوبو څخه ګټوره ګټه اخيسته کسر = له اوبو څخه ګټوره ګټه اخيسته E + T تعرق / تبخير او تعرق

په منظم ډول له اوبو څخه ګټه اخيستنه آب کسر = په منظم ډول له اوبو څخه ګټه اخيستنه ET / تبخير او تعرق

کرنيز تبخير او تعرق = کرنيز تبخير او تعرق / تبخير او تعرق

د اوبو لګولو تبخير او تعرق = د اوبو لګولو تبخير او تعرق / کرنيز تبخير او تعرق

توليدی شيټ:

د ځمکي توليدي توان = د درمند اندکس X ژوندۍ نباتي کتله (بايوماس نباتی)
د نباتي پوښښ سيمه

د ځمکي توليدي توان = اندکس خرمن X د شين نباتي بايوماس توليد
شنه نباتي ساحه

د اوبو د توليد توان للمي = د درمند اندکس X للمي ژوندۍ نباتي کتله (للمی نباتی بايوماس)
د للمي کرني تبخير او تعرق ET

اوبو د توليد توان ابیاری = د درمند اندکس X اوبيزه ژوندۍ نباتي کلته (نباتی نباتي اوبيز بايوماس)
ET کرنيزتبخير او تعرق

په اوبو لګول د خوړو متکيتوب = سيلابي اوبيز توليدات(عرقه)
د غذا مجموعي محصولات

د اوبو راويستلو شيټ:

د ځمکي لاندې اوبو څخه داوبو راويستلو برخه = $\frac{Q_W^{GW}}{Q_W^{SW} + Q_W^{GW}}$

د کلاسيکي اوبو لګولو موثريت = (ET_Q) تبخير وتعرق ابيار
Qw (کرنيز تبخير او تعرق)

د بهبود پذيرۍ برخه = $\frac{Q_R}{Q_W}$

Q_R Recovery
Q_W Withdrawal
SW Surface Water
GW Ground Water

- د تبخير او تعرق شيت د شنو اوبو (green water) هغه محاسبه ښيي، چې به بېلابېلو ځايونو کې ورڅخه ګټه اخيستل کېږي (۴،۷ شکل او ۸،۷ جدول).

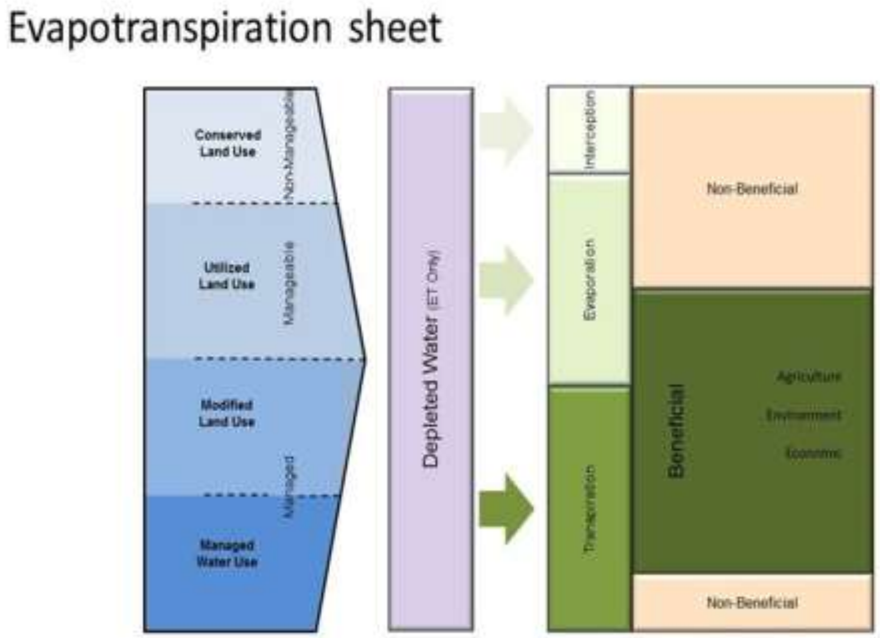

Indicators	Definition
T fraction	Total T divided by the total ET
Beneficial fraction	Beneficial E and T divided by the total ET
Managed fraction	Managed ET divided by the total ET
Agri. ET fraction	Agricultural ET divided by the total ET
Irri. ET fraction	Irrigated agricultural ET divided by the agricultural ET

۴،۷ شکل: تبخیر او خولې شیټ د تبخیر او خولو د بیلابیلو برخو تنظیم شوي د تنظمیدو وړیا هغه پروسې چې تنظمیندای نه شي او د هغې ګټور او زیان رسونکي ځانګړتیاوې بیانوي اوبه تبخیر خولو او interception باندي وېشل کیږي(after Karimi et al., 2013).

- تولیدي شیټ په کرنه او نورو ځایونو کې ګټه اخیستنه ده، چې اوبه یې تولیدوي (۶،۷ شکل او ۸،۷ جدول).

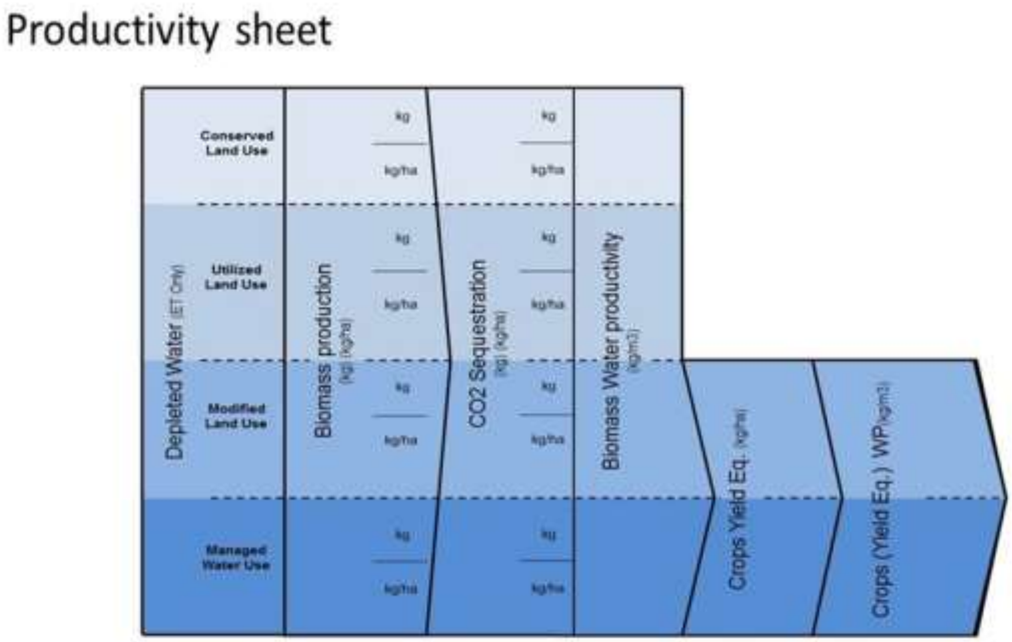

Indicators	Definition
Land productivity $_{crops}$	Crop biomass times harvest index divided by cropped area
Land productivity $_{pastures}$	Pastures biomass times harvest index divided by pasture area
Water productivity $_{crops\ rainfed}$	Rainfed crops biomass times harvest index divided by rainfed crops ET
Water productivity $_{crops\ irrigated}$	Irrigated crops biomass times harvest index divided by Irrigated crops ET
Food Irri. Dependency	Irrigated food production divided by total food production

۵،۷ شکل: دتولید د وړتیا شیټ د یوه واحد اوبو کرنیز تولیدات د هغې ګزارش پواسطه چې په هغې کې د ځمکې بایو فزیکي تولیدي توان او د اوبو تولیدی توان په څلورو کټګوریو ځمکو کې ښودل شوی او بیان شوي دي.

- نوي متیورولوژیکي ټریننګ ساتل شوي وي (۹،۷ جدول).

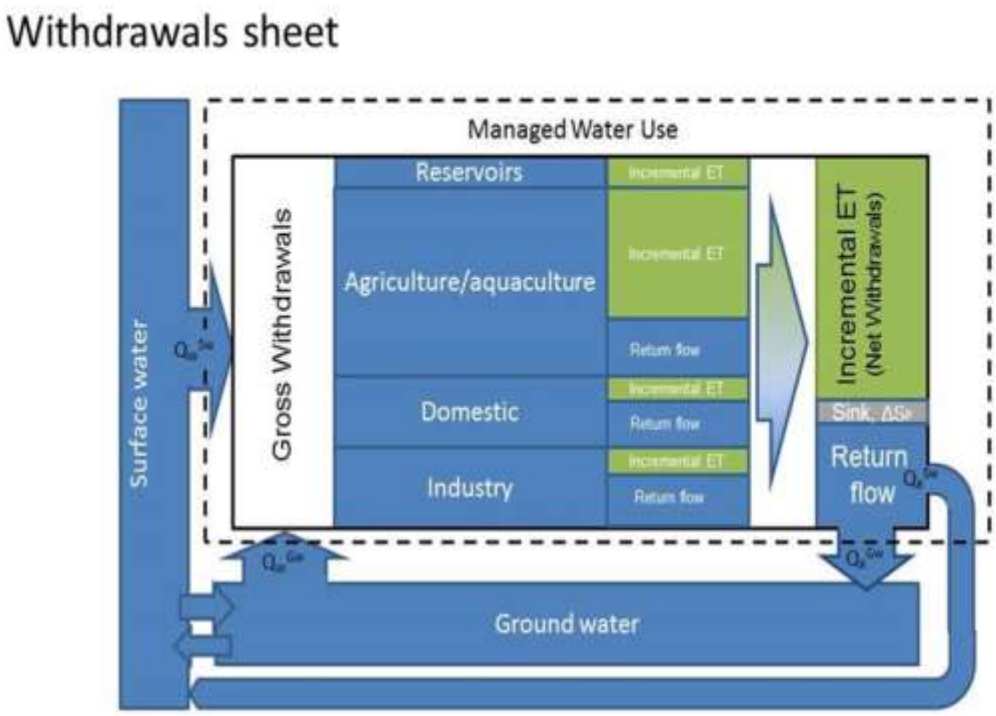

Indicators	Definition
GW withdrawal fraction	Groundwater withdrawals divided by total withdrawals
Classical irrigation efficiency	Incremental ET of agriculture divided by withdrawals for agriculture
Recoverable fraction	Return flow divided by total withdrawals

۶،۷ شکل: withdrawal sheet د روانو او د ځمکي لاندې اوبو او له تنظیم شوي اوبو څخه د کټي اخستنې بیلابیل ډولونو ترمنځ توپیرښیي. (after Kamari et at.2013)

اوبه باید په لوی اندازه زیرمه شي. هغه ځایونه چې د اوبو د مدیریت سیستم لری ، هلته تدریسي میتودونه باید وساتل شي. (جدول ۹،۷)

۹،۷ جدول : د اوبو د محاسبه + چوکات د مداخلې اغیزی د اوبو د مدیریت او د ځینو ځمکو د ناسم مدیریت ارزونه.(after Karimi et al., 2013a)

۱ . د اوبو بیا تخصیص او ټاکنه

۱. د ځمکي لاند اوبو په راویستلو کي کمښت

۳. په اوبو لګولو کي نیمګړتیاوی

۴. جبي

۵. د اوبو لګولو عصری کول، له خړوبولو څخه تر ځاځکي پوری)

۶. په مضوعی ډول احیاء کول .

۷. د اوبو ساتنه او زیرمه کول .

۸. دبیکاره او چټلو اوبو پاکول .

۹. د اوبو په تولیدی ظرفیت کې سمون .

۱۰. ښاری پراختیا .

۱۱. د ځنګلوله منځه تلل / dearbification

۱۲. د biofuel نیا تاتو Crops موفی کول .

۱۳. دنباتاتو cropping په نمونوکي تغیر او بدلون .

۱۴. دکرنی په بڼه کي تغیر اوبدلون .

۱۵. دخاوری مالګی کېدل / د اوبو خوړول .

۱۶. له اندازی څخه زیات څریدنه .

۱۷. دخاوری توړنه .

References:

- Karimi, P., W.G.M. Bastiaanssen, and D. Molden, 2013a. Water Accounting Plus (WA+) – a water accounting procedure for complex river basins based on satellite measurements. Hydrology and Earth System Sciences, 17: 2459-2472.

- Karimi, P., W.G.M. Bastiaanssen, D. Molden, and M.J.M. Cheema, 2013b. Basin-wide water accounting based on remote sensing data: an application to the Indus Basin.. Hydrology and Earth System Sciences, 17: 2473-2486.

له لیرې واټن څخه د زده کړې اووم مادیول پوښتنی (دلته کلیک وکړی)